

Samostojni nastop - še aktualen?

V političnem življenju naše manjšinske skupnosti je sedaj ponovno veliko odprtih vprašanj. Se vedno nas muči vprašanje zakonske zaščite, potem ko je rimska vlada končno odobrila svoj zakonski osnutek (čeprav zelo nepopoln) in ga poslala v senat. Poleg tega sicer zelo važnega problema imamo pred seboj tudi druge operativne zadeve. Med njimi so zlasti bodoče majške upravne volitve. Slovenci se bomo tu nehotе preštevati, čeprav je jasno, da tako volilno »preštevavanje« ne more imeti nikake pravne veljave.

Slovenci v zamejstvu navadno pri volitvah nastopamo radikalno ločeno. Slovenska skupnost vodi — kot vse pametne manjšinske stranke v Italiji in Evropi — samostojen politični nastop. Levičarski slovenski volivci pa se navadno opredeljujejo za italijanske levičarske stranke, PCI in PSI (tudi če je zlasti slednja v bistvu nasprotna resničnim slovenskim interesom). Kako bo sedaj na majskih volitvah?

Vsa povojna politika slovenske neodvisne politike je šla na pot samostojnega volilnega nastopa pod znakom lipove vejice, in to v različnih kombinacijah, od goriške krovne SDZ ali nekdanje tržaške Skupne slovenske liste vse tja do skupnega nastopa pod znakom Ssk. Prav v tem je tudi idealno nadaljevanje tiste slovenske samostojne politične poti, ki jo poznamo že iz dvajsetih let našega stoletja, ko so Slovenci nastopali prav tako z znakom lipove vejice na volitvah za rimski parlament. Tedaj so bili naši odlični glasniki poslanci Šček, Besednjak, Vilfan in drugi. Lipova vejica je bila in je še simbol samostojnosti slovenske manjšine!

Vsa povojna leta smo nato Slovenci spet pod znakom lipove vejice nastopali za naše občinske in pokrajinske svete na Tržaškem in Goriškem, nato za deželni svet (tudi v videmski pokrajini) in še celo za parlamentarne volitve vse tja do Belluna v Venetu ter zadnje evropske volitve po vsej Italiji. Ali naj se danes odpovemo temu narodnemu simbolu?

V slovenski stranki je gotovo več mnenj, saj je politični pluralizem tudi zdrav in potreben. Danes se že razpravlja o tem, ali ne bi se (tudi z žrtvovanjem lipove vejice!) iskalo novih poti in prijemov, in to v nekaki težnji po skupnem slovenskem nastopu vseh Slovencev. Komunisti in socialisti naj bi zapustili svoje tradicio-

dalje na 8. strani ■

Jalte je zares konec

Ali je res konec Jalte? Vprašanje je povsem upravičeno, saj ugotavljamo, da se je prav na dan, ko je potekala 45-letnica zaključka pogovorov med »tremi velikimi«, končalo v Moskvi srečanje med Mihailom Gorbačovom in zahodnonemškim kanclerjem Kohlom, ki je bilo posvečeno vprašanju združitve nemškega naroda v eno samo državo. S tem se je začel korenito spreminjati sporazum, ki so ga pred 45 leti bili dosegli zmagovalci v drugi svetovni vojni in ki se je tikal predvsem razdelitve nemške države (poleg seveda določitve interesnih področij v povojni Evropi).

Sovjetski predsednik Gorbačov in zvezni kancler Kohl sta na srečanju v Moskvi ugotovila, da Sovjetska zveza, Zahodna in Vzhodna Nemčija soglašajo v oceni, da mora nemški narod sam rešiti vprašanje zedinjenja obeh Nemčij kot tudi sam določiti obliko in pogoje nove državne tvorbe. Predsednik Gorbačov je naglasil, da zedinjenje obeh Nemčij nikakor ne sme ogroziti stabilnosti v Evropi. Kohl pa je dejal, da je dosegel v sovjetski prestolnici zgodovinski uspeh. »Sovjetski voditelj je pokazal razumevanje — je nadaljeval — mi pa obljubljam, da ne bomo naredili ničesar za hrbtom štirih držav, zmagovalk v drugi svetovni vojni. Skupaj se bomo dogovarjali in ostajamo v stalnih stikih. Pred menoj je pot v Pariz, London in Washington, na podlagi teh posvetov bomo poročali na vseevropskem sestanku 35 držav konec tega leta. Vse bo teklo v okviru evropskih procesov in iz Nemčije ne bo nobene vojaške grožnje«.

Ker so se o vprašanju nemške združitve samo nekaj ur prej v Moskvi pogovarjali ameriški zunanji minister Baker in njegov sovjetski kolega Ševardnadze ter sam Gorbačov, je jasno, da je vprašanje

nemške združitve prenehalo biti abstraktna ideja in začelo postajati stvarnost. Rešiti je treba seveda še kopico kočljivih vprašanj, med njimi predvsem problem nedotakljivosti meja, kakršne so v Evropi izšle po porazu nacistične Nemčije, o čemer prav natančno govori tudi helsinška sklepna listina iz leta 1975. Upoštevati je treba nadalje dejstvo, da so na ozemlju zahodne Nemčije prisotne vojaške sile Atlantske zveze, na ozemlju Vzhodne Nemčije pa sovjetske sile oziroma sile Varšavskega pakta. Res je sicer, da ravnovesje v Evropi spričo čedalje večjega popuščenja mednarodne napetosti in glede na čedalje globlje sporazumevanje med velesilama ne bo več toliko odvisno od vojaških dejavnikov, vendar prav tako drži, da se države vzhodno od meje nove združene nemške države povsem upravičeno zanimajo za lastno varnost. Zato z zanimanjem in tudi s prizadetostjo pričakujejo, kakšno bo v vojaškem pogledu stanje ozemlja sedanje Nemške demokratične republike.

Ne glede na nadaljnji razvoj dogodkov je že zdaj jasno, da se je začela korenito spreminjati slika osrednje in vzhodne Evrope, kakršna je nastala ob koncu druge svetovne vojne. To sicer ne velja v zemljepisnem pogledu, kajti vsi soglašajo, da so meje nedotakljive, toda v političnem in socialnem pogledu beležimo takšne spremembe, kakršnih si še pred kratkim nismo mogli niti predstavljati. Poljska, Madžarska, Češkoslovaška, Bolgarija in Romunija so že stopile na pot, ki je povsem drugačna od tiste, ki jo je bil pred 45 leti začrtal Stalin s sodelavci. Če k temu dodamo še dogajanje okrog nemške združitve, lahko povsem upravičeno zaključimo, da je Jalte zares konec in da se je začelo novo razdobje v evropski zgodovini.

N. Mandela na svobodi

Temnopolta večina Južnoafriške republike, a tudi svetovna javnost sta v nedeljo, 11. t.m., z zadoščenjem in veseljem dočakali osvoboditev zgodovinskega voditelja Afriškega narodnega kongresa in borca proti apartheidu Nelsona Mandele. Zaprt je bil 27 let in pol. Prvih 19 let je prebil na prisilnem delu v kamnolomih, prestopal pa je dosmrtno kazen. Osvoboditi ga je dal južnoafriški predsednik De Klerk, ki je pred dnevi tudi uradno priznal Afriški narodni kongres in poudaril, da si želi sprave v državi.

Mandelo so izpustili iz zapora kakih 60 km od Capetowna. Dogodek je neposred-

no prenašala televizija, južnoafriški komentator pa je vzkliknil: »Nelson Mandela je svoboden. To je trenutek, na katerega je čakal ves svet. Nad Južno Afriko spet sije sonce.«

Črnska večina je praznovala, prišlo pa je tudi do novih izgredov, nastopa policije in nadaljnjih človeških žrtev. Padlo je vsaj 19 ljudi.

Tudi vodstvo Afriškega narodnega kongresa v zdomstvu je potrdilo, da je treba za pogajanja z režimom najprej odpraviti izredno stanje, osvoboditi politične zapor-

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 18. februarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Čarovnik na obisku«, radijska igra; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Ko zgodovina zavzame; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Satirični kabaret; 14.30 V studiu z vami: Sergej Verč; 16.00 Sport in glasba; 17.45 V studiu z vami; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 19. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.05 Ne vse, toda o vsem; 9.40 Simboli in še kaj; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Slovenski kantavtorji; 12.00 Naravoslovje malo drugače; 12.40 Primorski akademski zbor Vinko Vodopivec; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Igrajmo se skupaj!; 15.10 Ta dom je naš (o ekologiji); 16.00 Simfonični orkester RTV Ljubljana; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 20. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.40 Dramatizirana glosa: »Klavir in košarka« (Josip Tavčar); 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Komorni moški zbor iz Izole; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Simfonični orkester RTV Ljubljana; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 21. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zdravniška posvetovalnica; 12.40 Komorni deklinski zbor iz Ilirske Bistrice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika: »Črno na belem«; 14.30 Na goriškem valu; 16.00 Skladatelj Josip Ipavec; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 22. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Slovenski likar; 9.40 »Oj, vojna moja, vojna ruta«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 »Nič ni za človeka nemogoče« — pomembni dogodki našega stoletja; 12.40 Mešani zbor iz Vrtojbe; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.10 Četrtekova srečanja: Rezija '89; 16.00 Mešani zbor Sofia Kammarkör iz Stockholma na Švedskem; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 23. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.20 Priljubljene melodije; 12.40 Moški zbor Srečko Kosovel iz Ajdovščine; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški koticček: »Narišimo pravljico!«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.10 Kulturni dogodki; 16.00 Mladi evropski izvajalci v palači Labia v Benetkah; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 24. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.40 »Sreča je kakor sonce: kadar je najlepše, zatone«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Komorni orkester iz Budimpešte; 11.40 Črnske duhovne pesmi; 12.00 Življenje onkraj življenja; 12.40 Mešani zbor Obala iz Kopra; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Tam za goro...« — Oddaja iz Benečije, Rezije in Kanalske doline; 16.00 Šobotno popoldne; 18.00 Ciril Kosmač: »Prazna ptičnica«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

O Kosovu in Jugoslaviji v ameriškem senatu

O dogodkih na Kosovu so prejšnje dni razpravljali v nekaterih odborih ameriškega kongresa. V senatnem odboru za zunanjo politiko je senator Pressler v prisotnosti zunanjega ministra Bakerja dejal, da se je na Jugoslavijo še ne dolgo tega gledalo kot na voditeljico v Vzhodni Evropi glede spoštovanja človekovih pravic. Nedavni dogodki pa kažejo, da Jugoslavija postaja negativna izjema v Vzhodni Evropi. Zunanji minister Baker je v odgovoru ugotovil, da ima Jugoslavija sedaj zelo težko gospodarsko stanje. Njeno sedanje vodstvo si prizadeva, je nadaljeval Baker, da bi postopno odpravilo gospodarske težave. Zato je sprejelo nekatere ukrepe, ki se nam in nekaterim multilateralnim denarnim ustanovam, je poudaril Baker, zdijo pravilne. Z Jugoslovani smo se pogovarjali, je

nadaljeval šef ameriške diplomacije, o problemu albanske narodne manjšine. O tem se pogovarjamo, kadarkoli se sestanemo s njimi in opozarjamo, kako je pomembno, da ta vprašanja rešujejo v skladu z zakonom in ob spoštovanju človekovih pravic. Zaskrbljenost nad dogodki v Kosovu izrazil tudi predsednik zunanjepolitičnega odbora, senator Poll.

Posebno izjavo o dogodkih na Kosovu sta dala sopredsednika kongresne komisije o varnosti in sodelovanju v Evropi. Izrazila sta zaskrbljenost zaradi nasilja na Kosovu in poudarila, da se pridružujejo tistim, ki v Jugoslaviji zahtevajo rešitev problemov na Kosovu z miroljubnim dialogom in ki se zavzemajo za izdustitev vseh političnih zapornikov, tudi tistih, ki jim sedaj sodijo. Pridružila sta se tistim, ki so za svobodne volitve in politični pluralizem na Kosovu in po vsej Jugoslaviji.

O zatiranju na Kosovu je že omenjen predsednik zunanjepolitičnega odbora senatu dejal, da so odnosi med Srbi in Albanci na Kosovu obremenjeni z nasprotij, ki so se kopičila v zadnjih 300 letih, a imajo sedanji nemiri novejšo zgodovinsko ozadje in bolj oprijemljive vzroke. Do lastne pomladi je bilo Kosovo avtonomna pokrajina v okviru republike Srbije. Prebivalstvo Kosova je pretežno albansko, saj je po splošnih ocenah kakih 90 odstotkov prebivalstva albanskega rodu. Toda srbsko vodstvo se ni pomišljalo uporabiti vojaške in policije za to, da Kosovu odvzame večino njegove zakonite avtonomije. Predsednik Poll je dalje ugotovil, da Jugoslavija kljub pozivom ni preprečila nasilja na Kosovu in ni izpolnila naloga, ki ji jih nalagata helsinška listina in deklaracija o č

dalje na 7. strani

N. Mandela na svobodi

■ nadaljevanje iz strani 1

nike in odpraviti vse represivne rasistične zakone.

Evropski parlament je že povabil v Strassburg osvobojenega črnškega voditelja. Glavni tajnik Združenih narodov De Cuellar pa je, podobno kot mnogi državniki, izrazil veselje nad razvojem dogodkov in priznanje predsedniku De Klerku.

Ameriški predsednik Bush se je že 11. t.m. po telefonu pogovarjal z južnoafriškim črnskim voditeljem Mandelo, kateremu je dejal, da se vsi Amerikanci veselijo njegove osvoboditve. Bush je Mandelo povabil na obisk v Washington.

Narodna sprava v Sloveniji

»Slovinci smo premajhni, da bi imeli pravico, da se med seboj preganjamo in uničujemo. Če hočemo preživeti kot narod, nam ne preostane drugega, kot da se spravimo med seboj. Sprava na družbeni ravni je samo strpnost do drugače mislečih, v političnem smislu pa demokracija«. Tako je poudarila Spomenka Hribar na okrogli mizi o narodni spravi, ki jo je v Kranju priredil »Demos«.

Ljubljansko »Delo« je pisalo, da je povabljen Mitja Ribičič svojo odsotnost utemeljil z očitkom, da opozicijski govori o narodni spravi, hkrati pa novači volilce za svoj križarski pohod proti komunistom in njihovim zaveznikom. Povabilu se ni odzval tudi dr. Zoran Polič, ki meni, da razprava o narodni spravi ni mogoča v strankarsko usmerjeni predvolilni kampanji. Poudaril je, da vprašanja narodne sprave ni mogoče povezati s povojnim pobjem domobrancev, za katerega sicer meni, da je bil neupravičen, prav tako tudi ne z žrtvami Dachauskih procesov. Dr. Polič vztraja, da narodne sprave ne more biti,

ker bi bila žalitev za partizane, če bi ponudili roko sprave svojim včerašnjim krvnikom. Matej Bor, ki ga tudi ni bilo na okrogli mizi, je v pismu opozoril, da je pred leti objavil predlog za sklic slovenskega kulturnega parlamenta, ki bi se udeležili slovenski rojaki z vseh koncev sveta.

Kljub manjkajočim povabljenim gostom je bil pogovor za okroglo mizo, nadaljuje ljubljansko »Delo«, dovolj raznovrsten, da je problematiko osvetlil z več strani. Pogovor je potrdil misel, da je sprava med Slovenci nujno potrebna. Pri okrogli mizi sta sodelovala tudi član centralnega komiteja ZKS — Stranke demokratične prenove Milan Bratec in bivši partizanski član ZKS Baldomir Bizjak. Bratec je omenil odgovornost Zveze komunistov kot stranke na oblasti za dogajanja v preteklosti, ki jih mora zgodovinsko urediti in poravnati. Podprl je tudi predlog za svobodni kongres, ki bi bil prvi korak k spravi, in dodal, da bi morali ustvariti možnost, da bi bil ta kongres v Ljubljani.

Zapis o skupni Prešernovi proslavi v Trstu

Po večletnem premoru smo Slovenci v mejah Furlanije Julijske krajine spet imeli skupno proslavo ob Dnevu slovenske kulture. Gotovo so k temu pozitivnemu premiku botrovali novi časi v matični domovini, ki se odražajo tudi pri nas. Dejstvo pa je, vsaj tako je bilo slišati pred in po predstavi med ljudstvom, da je bila izbira pravilna, da naši ljudje smatrajo za pravilno enotno nastopanje raznih slovenskih komponent, ko gre za skupno stvar.

Temu dogodku smo bili lahko priča na večer 141. obletnice Prešernove smrti v Gorici, kjer je bil slavnostni govornik prof. Aldo Rupel, dvojčico te goriške predstave pa smo v Trstu lahko gledali v soboto, 10. t.m., v Kulturnem domu. Pod geslom »Da bi zedinil rod slovenske cele« so svečanost priredile Slovenska prosveta iz Trsta, Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice in Zveza slovenskih kulturnih društev iz Trsta in Gorice. Scenarij je sestavil Janez Povše, režiser pa je bil Marko Sosič. Nastopili so recitatorji, ki so podali poezije in utrinke enajstih zamejskih pesnikov, use to ob prepletanju Bevkovih in Prešernovih misli. Med proslavo so peli moški zbor »Mirko Filej« iz Gorice, ki ga vodi Zdravko Klanjšček, in mešani zbor »Milan Pertot« iz Barkovelj, ki ga vodi Aleksandra Pertot ter mladi glasbeniki Glasbene matice in glasbene šole »Emil Komel« iz Gorice.

Slavnostni govornik v Trstu je bil pisatelj Boris Pahor. Uvodoma je poudaril simbolično vlogo Prešerna, ki predstavlja narodno enovitost. Glede na zgodovinske premike, ki smo jim priča na Vzhodu in v matični domovini, se je Pahor zazrl v preteklost in obžaloval dejstvo, da so slovenske oblasti v vsej štiridesetletni povojni dobi zamujale priložnosti, da bi delovale v smislu narodnih interesov. Ta ideologija je pogojevala tudi življenje slovenske narodne skupnosti izven matičnih meja, tako da

je pri nas sistematično omogočila rušenje vsega, kar je izražalo drugačno mišljenje ali prepričanje. Vse to je privedlo k splošnemu duhovnemu in ustvarjalnemu obubožanju med slovensko manjšino. To je privedlo do nekakšnega »apatičnega razpoloženja«, kar lahko ima tragične posledice za naš narodni obstoj. Zato je Pahor poudaril, da je nastopil čas dela in ne le zgolj besednih izjav. Čas je, da vodilni slovenski krogi sprejmejo načelo pluralističnega mišljenja. Izrazil je željo, da bi se, kakor v Sloveniji tako tudi pri nas obrnilo kolo zgodovine, da bi prišlo do radikalnih prenov. Ustanova, ki se je pri nas v zamejstvu vedno deklarirala za nadstrankarsko, naj bi se spremenila v pluralistično predstavništvo slovenskega prebivalstva v Furlaniji Julijski krajini. To je absolutum, je dejal, ki je alfa in omega našega obstanka.

Prisotne je tudi pozval k drugačnemu odnosu do preteklosti, da bi posebno mlajše generacije mogle izoblikovati pravi odnos do slovenske zgodovine, kulturne dediščine in da bi ta pristna slovenska zgodovinska zavest osmišljala njihovo bivanje, čutenje in delovanje, da se ne bi torej čutili manjvredne v odnosih z večinskim narodom. Na koncu je poudaril, da je Primorska v preteklosti znala izoblikovati tehtne rešitve narodnega vprašanja, kar daje upati, da bo tudi v sedanjem času našla pot, ki jo bo privedla v boljše čase.

—o—

ZAŠČITILI NAJ BI GUBANCO

Tudi gubanca, slovita slaščica iz Benečije, naj bi dobila zaščitni znak nadzorovanega porekla, kot predvideva zakon za nekatera vina in druge značilne kmetijske proizvode, n.pr. sir ali drugi mlečni izdelki. Za zaščito gubance se v prvi vrsti zavzemajo nekateri politiki, kot na primer videmski pokrajinski odbornik za okolje in nekateri predstavniki Gorske skupnosti

Pozornost do slovenske in zamejske stvarnosti

Simpozij Krščanske demokracije o novostih v Vzhodni Evropi je v Padovi pokazal posebno pozornost do slovenske stvarnosti. Zasedanje, ki ga je priredila struja Azione Popolare, a je privabilo najvidnejše predstavnike stranke relativne večine, se je v nedeljo, 11. t.m., končalo z mašo, ki jo je v hotelu, kjer je bilo zasedanje, daroval slovenski metropolit in ljubljanski nadškof msgr. Šuštar. V pridigi v italijanščini je poudaril pomen dobrososedskih odnosov med Slovenijo in Venetom, zlasti pa se je zaustavil pri problematiki, ki jo je obravnaval simpozij. Novosti na Vzhodu, je dejal, terjajo od krščanskih laikov prisotnost in politično angažiranost.

Med mašo je pel zbor iz Tipane, ki je izvedel tudi slovensko pesem.

V soboto je kot prvi gost nastopil predsednik Slovenskih krščanskih demokratov

Lojze Peterle iz Ljubljane. V Padovi pa je bil kot gost tudi deželni predsednik Slovenske skupnosti Marjan Terpin. V prisotnosti deželnega tajnika Krščanske demokracije Bruna Longa je imel srečanje z notranjim ministrom Gavo in z usodnim tajnikom Krščanske demokracije Forlanijem. Obema je orisal problematiko naše narodnostne skupnosti, zlasti pa ju je pozval, naj bi kmalu stekel zakonodajni postopek za odobritev zaščitnega zakona, pri čemer pa je treba vladni osnutek bistveno izboljšati.

Pomen simpozija je povzel notranji minister Gava, ki je v svojem nastopu pozval Krščansko demokracijo k večji notranji enotnosti, saj razhajanja nimajo političnega značaja, zlom komunizma pa stranki nalaga dolžnost, da pripravi nove predloge.

ZAGATE NAŠEGA JEZIKA

Naš lepi jezik ali naš lep jezik?

V navadnem govoru pravimo: človek je pridren ali len. »Ta« pridni gospodar skrbi in dela, »ta« leni pa pohajkuje. Kruh je bel in črn. Beli je za praznike, črni za vsak dan. V navedenih primerih vidimo, da sta po dva in dva pridevnika enaka po osnovi in da vse pridevniške besede stoje v edninskem imenovalniku moškega spola, in vendar je med njimi neka posebnost, neka razlika. Eden je brez obrazila, drugi pa ima obrazilo -i. Pri pazljivem pregledu ugotovimo, da ima pridevnik obrazilo -i šele tedaj, ko smo osebo ali stvar že prej spoznali. Še primer: Vrh griča stoji razkošen grad. Ali grad že poznamo? Seveda ne, saj ga prvič omenjamo! Kakšen grad? Odgovor: razkošen. V drugem primeru, ko spet govorimo o njem, že vemo, kateri je! To je tisti na vrhu griča, ki mu pravimo Judovec, ali tisti pridni ali leni kmet oziroma gospodar. Če o kaki stvari prvič govorimo, je še ne poznamo. Tedaj pravimo, da je stvar nedoločena; če govorimo o njej drugič, nam je že znana, je torej določena. Po tem se ravna tudi pridevnik.

Občutek za določnost (določna pridevniška oblika) je na slovenskem jezikovnem območju zelo različna, zato raba omahuje. Marsikdaj pa je sad neznanja, saj nas v šolah učijo le pravil (po novem menda še teh ne), ne pa pravilne rabe jezika v vseh njenih funkcijah. Marsikateri »slovenski« časnikar pa niti osnovnih slovničnih pravil ne obvlada.

Na splošno vemo, da imajo slovenski pridevniki samo nedoločno obliko, drugi samo določno, tretji pa obe. Največje težave so pri rabi določne oblike. Navadno jo uporabljamo:

a) Ko govorimo o že znani lastnosti kake osebe ali stvari, npr.: Imeli smo dva mačka, eden je bil siv, drugi črn. Sivi se je držal stalno doma, črni pa se je veliko klatil.

b) Pri samostalniško rabljenih pridevnikih, pri stalno rabljenih, ukrasnih in določilnih pridevnikih, npr. duhovni, popotni, bolni; Ludvik Pobožni, Pipin Mali, Gregor Veliki, Dušan Silni; sivi dan, beli grad, črni vran, ledeni dih smrti; pustni torek, veliki petek, Črni vrh ali pisalni in šivalni stroj.

c) Za kazalnimi in svojilnimi zaimki ter za ves, npr. moj dobri prijatelj, naš neverjetni dosežek. Njegov zvesti spremljavec. Zapravil je ves težko zasluženi denar. Če pa rabimo ves v pomenu docela ali popolnoma, ostane oblika nedoločna: Od dima je ves črn.

č) Pridevniki pravi, obči, sleherni in rajni imajo samo določno obliko, npr. Ti si mi pravi tiček! Obči smeh mu je bil odgovor. Sleherni šolnik bi moral to vedeti.

R. Petaros

OBČNI ZBOR SKD IGO GRUDEN IN ŠD SOKOL

V petek, 9. t.m., je bil v društveni dvorani v Nabrežini redni občni zbor obeh društev, ki delujeta skupno na kulturnem in športnem področju, t.j. Igo Gruden in Sokol. Prisotno je bilo lepo število članov, med gosti pa bi posebej omenili župana Brezigarja, občinsko odbornico Terčono, podpredsednika Posojilnice Lupinca, predsednika ZSSDI Kalana, predstavnika SK GZ Kapiča in predstavnike društev, s katerimi nabrežinsko društvo sodeluje.

Iz izčrpnih poročil, ki so jih podali predsednik Pavel Vidoni, tajnik Mitja Terčon, športni referent Niko Pertot in kulturna referentka Vera Kukanja, je jasno prišla do izraza vsestranska dejavnost društva, ki na tem narodnostno tako izpostavljenem področju vrši neprecenljivo narodno-obrambno vlogo, poleg tega da nudi možnost mladini, da se izživlja v domačem, zdravem okolju. Društvo se sooča z organizacijskimi težavami, ki so posledica premajhnega števila delovnih članov in s pomanjkanjem finančnih sredstev ob vse večjih vsakodnevnikih stroških. Temu zadnjemu vprašanju večkrat pomaga domača posojilnica, ki je izredno občutljiva za društvene težave. Še vedno ostaja nerešeno vprašanje društvenega sedeža, saj večletnim ponavljajočim se obljubam ne sledijo dejanja. Z žalostjo ugotavljamo, da ni videti prave volje, da bi se pričelo z zidavo, čeprav so načrti odobreni.

Po krajši, a stvarni razpravi je zbor priporočil novemu odboru, naj v doglednem času skliče izredni občni zbor, da se posodobi društveni statut, ki naj predvideva dvoletni mandat odbora, namesto dosedanjega enoletnega.

Sledile so volitve odbornikov, ki si bodo na prvi seji porazdelili funkcije. Izvoljeni so bili: Pavel Vidoni, Nevenko Gruden, Mitja Terčon, Tamara Ušaj, Niko Pertot, Danilo Mihelič, Matej in Tomaž Caharija, Vera Kukanja, Ivan Visentin in Ljivo Lesizza. V nadzornem odboru pa bodo: Savo Ušaj, Vladimir Caharija in Antek Terčon.

MILKO BAMBIČ V RICMANJIH

Znani in priznani slovenski tržaški slikar Milko Mambič bo 26. aprila praznoval 85-letnico rojstva. V galeriji Babne hiše v Ricmanjih bodo 16. t.m. ob 20.30 odprli razstavo njegovih del.

M. Uršič - nagrajenec iz Prešernovega sklada

Režiser Mario Uršič je med letošnjimi nagrajenci iz Prešernovega sklada. V utemeljitvi je rečeno, da je kot režiser v minulih dveh sezonah uprizoril dve predstavi, ki sta močno odmevali pri občinstvu in dobili priznanje kritike. To sta Cankarjev »Kralj na Betajnovi« in Hofmannsthalov »Slehernik«.

Posebej suvereno je Uršič interpretiral Cankarja: Kantorjev svet nasilja je prenesel iz malotrškega okolja v sodobno urbano okolje. Kantorjeva »volja do moči« je postala rafinirana in brutalna pragmatika, ki usmerja življenje iz pomeščanjenega salona. Pri tej časovni transpoziciji Cankarjeva misel ni bila okrnjena, bila je aktualizirana.

Prešernova proslava v Devinu in Podgori

V telovadnici devinske osnovne šole je bila v nedeljo, 11. t.m., Prešernova proslava, ki sta jo priredila Dekliški zbor Devina in moški zbor Fantje izpod Grmade.

Proslava se je začela z nastopom domačih deklet, ki so pod vodstvom Hermana Antoniča v pozdrav zapela Maličevo »Zdravico«. V imenu prirediteljev je nato kratko spregovoril Marko Tavčar, ki je med drugim izrekel dobrodošlico članom K. D. »Jurij Fleišman« iz Beričevega pri Ljubljani, ki so v nedeljo nastopili v Devinu. Dekliški zbor je nato zapel še dve pesmi in nato oder prepustil učencem devinske osnovne šole, ki so občuteno podali zborovsko recitacijo o življenju največjega slovenskega pesnika in razmišljanja oplemenitili s podajanjem njegovih pesmi. Otroci, ki obiskujejo prva dva razreda osnovne šole, so podali dve Župančičevi otroški pesmici.

O pomenu slovenskega kulturnega praznika je spregovoril predsednik Zveze kulturnih organizacij občine Ljubljana Bežigrad Tomaž Zalar. V spomin na obisk v Devinu je pevskima zboroma podaril lepo oljnato sliko, na kateri je upodobljena uršulinska cerkev v Ljubljani.

Dramska skupina K. D. »Jurij Fleišman« je z recitalom in plesom uprizorila Prešernovo balado »Povodni mož«, ženski zbor istega društva pa je pod vodstvom Nataše Carneluti zapel tri pesmi.

Pred koncem so nastopili še Fantje izpod Grmade, ki so pod vodstvom Iva Kralja zapeli tri skladbe. Združeni mešani zbor, ki so ga sestavljali pevke in pevci iz Devina in Beričevega, pa je na koncu pod vodstvom Hermana Antoniča zapel Fleišmanovo »Triglav« in še Premrlovo »Zdravljico«. Mogočna pesem je navdušila poslušalce, ki so s toplim aplavzom nagradili nastopajoče.

—O—

V župnijski dvorani v Podgori je istimensko društvo priredilo v nedeljo, 11. t.m., Prešernovo proslavo, pri kateri so s pesmijo in recitacijami sodelovali mešani in otroški pevski zbor. Svečanost je potekala v razvejanem prikazu življenja in dela Franceta Prešerna v režiji Lidije Jarc. Uvodne misli je posredoval dirigent meša-

nega zbora in goriški pokrajinski odbornik Mirko Špacapan. Podčrtal je pomembnost poudarka Prešernovega lika in dela še zlasti v krajih, ki so ogroženi ter na robu slovenskega naselitvenega območja. Na prireditvi je bilo prisotno številno občinstvo. Društvo »Podgora« bo prireditev ponovilo v soboto, 17. t.m., ob 18.30 na Plšivem pri Krminu.

KLAVDIJ PALČIČ POTRJEN ZA PREDSEDNIKA SKGZ

V Gorici se je sestel v ponedeljek, 12. t.m., glavni odbor Slovenske kulturno-gospodarske zveze, ki je bil izvoljen na občnem zboru 17. decembra lani v Čedadu. Na dnevnem redu so bile volitve izvršnega odbora, ki ima 15 članov. Za predsednika je bil potrjen Klavdij Palčič. Za tajnika je bil izvoljen časnikar Dušan Kalc, dosednji tajnik Dušan Udovič pa bo odslej odgovoren za informacije. To je verjetno največja sprememba v primerjavi s sestavo dosedanjega sicer številnejšega izvršnega odbora SKGZ.

V sedanjem odboru najdemo naslednja nova imena: Boris Peric je predsednik pokrajinskega odbora za Gorico, Janez Povše, predsednik odbora za kulturo, Ivan Peterlin, predsednik odbora za telesno kulturo, Damjana Kralj, predsednica mladinskega odbora. Na zasedanju v Gorici so napovedali programsko konferenco za letošnjo pomlad, na kateri bodo razpravljali o reorganizaciji SKGZ.

POMEMBEN DAR HRANILNICE IN POSOJILNICE NA OPČINAH

Slovensko pastoralno središče v Trstu s sedežem v ulici Risorta 3 je ustanovilo, ki že od svojega nastanka leta 1981 deluje na verskem — to je tudi njen glavni namen — obenem pa na narodnostnem in socialnem področju. Že od svoje ustanovitve skuša pomagati pri reševanju vsakovrstnih problemov, kot je npr. pereče vprašanje pomoči potrebnim, ostarelim in osamljenim.

Ustanova je namenjena Slovencem, ki živijo med pripadniki večinskega naroda v 27 mestnih župnijah, v katerih ni službe božje v slovenskem jeziku. Slovensko pastoralno središče je nekaj novega in za Slovence izredno pomembno, saj ima prvenstveno nalogo, da se zanima za slovenske ljudi, ki živijo v teh mestnih četrtih.

Upravni svet Hranilnice in posojilnice na Opčinah je ugodno rešil prošnjo in izrednim darom (nakup kompjuterja in tiskalnika) omogočil pastoralnemu središču sodoben in hiter način dela pri pripravi tiskanju vsega potrebnega za pripadnike slovenske narodne skupnosti, ki so razkropljeni na tem mestnem območju.

Prejšnji petek je med krajšo slovesnostjo predsednik posojilnice gospod Pavel Milič izročil kompjuter voditelju pastoralnega središča g. Mariju Gerdolu. (s+)

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Tennessee Williams

TETOVIRANA ROŽA

V petek, 16. t.m., ob 20. uri — ABONMA RED K

Obračun petletnega upravljanja

Devinsko-nabrežinski občinski odbor je na zadnji seji občinskega sveta predstavil proračun za leto 1990 ter programsko in proračunsko poročilo za triletnje 1990-92. Dokumenta je tehnično obrazložil pristojni odbornik Giovanni Gobbo, politično poročilo pa je podal župan Bojan Brezigar.

Odobritev proračunskih dokumentov bo eden izmed zadnjih aktov sedanjega občinskega sveta, saj bodo 6. in 7. maja občinske volitve. Zato se Brezigar v svojem poročilu ni toliko zaustavljal pri analizi proračunskih postavk in pri osvetljevanju novih nalog, ampak je podal predvsem obračun opravljenega dela v iztekajoči se mandatni dobi.

Župan je poudaril, da je njegova uprava delovala predvsem v dve smeri, in sicer v smeri utrjevanja sožitja med občani ob ohranjanju in razvijanju kulturnih značilnosti vseh komponent ter v smeri družbeno-gospodarskega razvoja občine. Z zadovoljstvom je ugotovil, da so navori v obe smeri bili poplačani s pomembnimi dosežki. Kar zadeva vprašanje sožitja, je mogoče ugotoviti, da v zadnjih letih v devinsko-nabrežinski občini ni prišlo do hujših nacionalističnih ali šovinističnih izpadov ter da se utrjuje ozračje medsebojnega razumevanja, spoštovanja in sodelovanja. Seveda pa obstajajo tudi razna odortna vprašanja, za katera pa ne bo mogoče najti ustrezne rešitve brez primerne in pravične globalne zakonske ureditve položaja slovenske narodnostne skupnosti v Furlaniji - Julijski krajini.

Brezigar je nato govoril o dosežkih na področju družbeno-gospodarskega razvoja občine. Med pridobitvami, ki bodo bistveno vplivale na nadaljnjo rast, je omenil začetek metanizacije občinskega ozemlja, prizadevanja za turistično ovrednotenje Seslanskega zaliva in z njim celotnega občinskega in še širšega ozemlja ter modernizacijo štivanske papirnice, ki bo odprla nova delovna mesta, a predvsem bo zaimčila ohranitev že obstoječih. Ob teh večjih dosežkih je Brezigar omenil še klopico manjših, a prav tako važnih, ki gredo od javnih del do šolstva, od skrbstva do varovanja in ovrednotenja naravnega okolja, kar vse je med drugim močno dvignilo ugled občine na krajevni in širši ravni.

»Kot povsod se tudi v politiki ljudje lahko zamenjujejo, delo, ki je opravljeno, pa ostane.« je dejal devinsko-nabrežinski župan ob koncu svojega poročila. »Ob vseh kritikah, ki so seveda možne, sem vendar prepričan, da je bilo opravljeno pomembno delo in zato ta odbor mirno predstavlja svoj zadnji proračun tega mandata v prepričanju, da bo naletel v občinskem svetu, predvsem pa med prebivalstvom, na splošno odobravanje,« je zaključil. Občinski svet bo o proračunu razpravljal 23. februarja.

Sedma revija pevskih zborov sovodenjske občine

Objavljamo daljše, popolnejše poročilo o poteku prireditve »Sovodenjska poje«, s čimer jemljemo tudi v poštev vsebino pisma Andreje Gliha, ki nas je upravičeno opozorila na pomanjkljivosti oziroma netočnosti v prvem zapisu o prireditvi.

(Ured.)

Hvale vredna zamisel kulturnih delavcev, da se zbori z območja sovodenjske občine vsaj enkrat na leto skupno predstavijo občinstvu, je postala že tradicija. Ljubitelji lepega petja takšno prireditev radi obiskujejo.

Na odru naslikan globus, ob strani napis »Pesem ne pozna meja«. Tako so organizatorji KD Sovodnje predstavili letošnjo revijo »Sovodenjska poje«, ki že od svojega nastanka leta 1984 poteka v Kulturnem domu v Sovodnjah.

Uvodne misli je podala Vesna Tomsič, ki je skupno s Tanjo Hmeljak tudi povezovala spored. Dejala je, da v petju odkrivamo tiste duhovne vrednote, ki jih posreduje pesem in glasbena umetnost, ter s svojo prisotnostjo dajemo priznanje pevcem in njihovim pevovodjem, ki skrbijo za oživljanje teh vrednot.

Pod vodstvom Zdenke Komel je prvi nastopil otroški zbor KD Sovodnje, ki je ob spremljavi harmonikarja Valterja Ferfolje zapel tri pesmi. Nato je stopil na oder otroški zbor iz Sovodenj, ki je pod vodstvom Loredane Peteani med drugim zapel pesem »Kje stanuješ« v glasbeni prireditvi Iva Bolčine. Pod vodstvom Nadje Kovic in ob klavirski spremljavi Damijane Čevdek se je nato predstavil otroški zbor Rupa-Peč.

Po nastopu otroških skupin bi morala nastopiti vokalna skupina »Sovodenjska

dekleta«, ki pa je zaradi bolezni nastop odpovedala.

Otrokom so sledili odrasli pevci. Najprej se je pod vodstvom Rezi Češčut predstavil ženski zbor iz Sovodenj. Ta goji globoko in vsestransko zakoreninjeno vaško pevsko tradicijo. Poleg pesmi »Petie« domačina Franja Rojca v glasbeni prireditvi Marinke Lasič je podal Prešernovo »Kam« v Kocjančevi prireditvi ter Michelčičevo »Hišca ob reki Bistrici«.

Moški zbor Skala iz Gabrj je pod vodstvom Rozine Koniedic podal pesem v Srebotnjakovi prireditvi »Bori« in spiritual »Deep River«, »Amor v čolnu« Slavka Michelčiča ter Seghizzijevo »Rapsodija št. 2«.

Pevci mešanega zbora Rupa-Peč so pod vodstvom Zdravka Klanjščka zapeli »Tiho je legel mrak« Franja Delaka, »Lahko noč« Gustava Ipravca, Frelihovo »Slovenska domovina« in Laharnarjevo »Sem pevec«.

Kulturni program je zaključil moški zbor »Igo Gruden« iz Nabrežine, ki je nastopil kot gost na letošnji reviji. Zbor je pod vodstvom dr. Aleksandra Rojca izvajal pesmi: »Žabe« Vinka Vodopivca, Siličevo »Dekle ob oknu«, Vasilija Mirka »Na trgu«, Pavla Kernjaka »Ti puobč ja kna lumpej« ter Simonitijevo »Srečni Blaže«. Po burnem aplavzu je dodal še »Triglav moj dom« in »Zdravljico«.

Predsednica KD Sovodnje Nadja Fajt se je zahvalila nastopajočim pevcem in pevovodjem ter občinstvu, ki s svojo vsakoletno množično prisotnostjo spremlja to prireditev in s toplimi aplavzi izkazuje pozornost. Predsednica KD Sovodnje je napovedala in obenem vabila občinstvo na pevski večer oz. koncert, ki ga bo v marcu izvajala vokalna skupina »Sovodenjska dekleta«.

Remo Devetak

Predstavitev knjige o nabrežinskih kamnolomih

V torek, 13. t.m., so v nabrežinski dvorani »Igo Gruden« predstavili monografsko knjigo, posvečeno nabrežinskim kamnolomom. Gre za delo, ki je nastalo po zelo uspešni zgodovinsko-etnografski in geološki razstavi, ki jo je spomladi leta 1986 priredila devinsko-nabrežinska občinska uprava v počastitev 2000-letnice nabrežinskih kamnolomov. Slednja je tudi dala pobudo za izdajo te knjige. Dela so se z veliko zavzetostjo lotili prof. Aleš Breclj, ravnatelj nabrežinske srednje šole prof. Zvonko Legiša in publicist Ivan Vogrič. Nastala je tako knjiga, ki šteje 150 strani in zelo tehtno prikazuje zgodovino nabrežinskih kamnolomov in delo kamnarjev. Knjiga ima izrazito zgodovinski značaj. Istočasno pa je tudi zanimiva etnografska študija in na začetku predstavlja geološki razvoj Krasa, kar seveda omogoča razumevanje nastanka marmorja.

Knjiga, ki je sicer bila dotiskana sredi lanskega leta, a je doslej pri nas še niso

predstavili, je izšla pri Založništvu tržaškega tiska. V okviru ostalih lanskih knjižnih izdaj so jo predstavili v Ljubljani v času, ko je bil v slovenski prestolnici knjižni sejum. V Nabrežini so o knjigi »Nabrežinski kamnolomi« spregovorili sami avtorji, ki so tudi orisali svoje nadaljnje raziskovalno delo.

O pomembnosti tega kulturnega dogodka priča dejstvo, da sta pokroviteljstvo nad predstavitvijo prevzeli občina Devin-Nabrežina ter Kmečka in obrtna hranilnica in posojilnica v Nabrežini. Vsekakor je razveseljivo, da ima Nabrežina z ožjo okolico v krajšem obdobju zadnjih mesecev po knjigi, ki predstavlja bančništvo na nabrežinskem Krasu, že drugo znanstveno delo, ki osvetljuje doslej malo poznano preteklost nabrežinskega kamnarstva. Knjiga »Nabrežinski kamnolomi« v tem smislu osvetljuje področje, ki je odigralo v preteklosti naših krajev nadvse pomembno vlogo.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Izšla je peta številka »Galeba«

Mladinska revija »Galeb«, ki že 36 let izhaja na Tržaškem, je po svoji vsebini in zanimivosti gotovo ena tistih publikacij, ki pritegne pozornost tudi odraslih bralcev. V peto številko, o kateri poročamo, nas uvede pesmica, ki jo je napisala Meta Rainer in v nekakšnem predpustnem vzdušju pripoveduje, kako so se pesniki odločili, da bodo odslej pisali svoje otroške stihe na čokolado, kar naj bi navdušilo šolarje, da bi se pesmic raje učili.

»Galeb« se spominja slovenskega kulturnega praznika, se pravi 8. februarja, ko obhajamo obletnico smrti pesnika Prešerna. Franci Lako- vič v pesmici »Dvoje« na lep način približa malim bralcem lepoto dvojine. Alenka Juvan je za to številko »Galeba« prispevala pravljico »Čajna dežela«. Za prvo starostno dobo pa je primerna pesmica »O zajčku«, ki jo je napisal Franček Rudolf. Danilo Gorinšek objavlja poučno pravljico »Goltnež in garač«. Pravljica uči, da delo krepi zdravje, prekomerno uživanje hrane pa je zdravju škodljivo. Neža Maurer v pesmi »Cela koha« na zabaven način opozarja na nevarnosti neprevidne vožnje z avtomobilom.

»Galeb« objavlja v rubriki »Pedagoška akademija« zanimiv članek, ki osnovnošolskim otrokom v besedi in sliki pojasnjuje kraške pojave ter nazorno opisuje nastanek vrtač in jam. Članek je tako sestavljen, da je primerno učilo za pouk prirodoписа v višjih razredih osnovne šole.

Prvošolčkom so namenjene osrednje strani »Galeba«. Imenitno se bodo zabavali ob barvanju risbic, reševanju ugank in križank ter branju basni o »Levem in desnem pingvinu«.

»Galeb« je začel objavljati uglasbene pesmi raznih narodov. V tej številki priporoča otroško pesmico iz Koreje, ki bo lahko prijetno osvežila sporede osnovnošolskih pevskih zborov. Sledi pravljica Josipa Jesiha, ki na šaljiv način vabi otroke, naj bi z večjo zavzetostjo brali slovenske knjige za takoimenovani natečaj bralne značke. »Galeb« nadaljuje ponatiskuje slikanico Jožeta Trobca o »Navihani deklici Čenči«. Kristina Kovačič vabi bralce, naj bi se lotili izdelovanja »tangramov«, to je papirnatih podob živali in predmetov, kot jih izdelujejo na Daljnem Vzhodu. Revija razpisuje tudi nagradno tekmo- vanje in vabi šolarje, naj svoje izdelke pošljejo na naslov uredništva.

Glavni urednik Lojze Abram posreduje bralcem dve kratki informaciji o dogodkih v Romuniji in ameriškem vojaškem posegu v Panami. Liana Drašček predstavlja malim bralcem zanimivosti pisave in jih vabi, naj bi s pomočjo časopisnih izrezkov sestavili pismo, ki naj bi ga poslali na uredništvo »Galeba«. Franjo Frančič v kratki basni opozarja na nevarnost, ki jo za divje živali predstavljajo ceste, na katerih velikokrat opazimo povožene ježke in zajčke ter druge majhne živali. Marij Čuk, v rubriki posvečeni knjigam, predstavlja zgodovinsko slikanico iz zbirke »Življenje skozi stoletja«, ki »na razumljiv in razgiban način pretresa zgodovino človeštva«. Tokrat predstavlja knjigo, ki v risbi in besedi prikazuje dobo industrijske revolucije, se pravi življenje v dobi od leta 1750 do leta 1850. Na zadnjih straneh je objavljena cela vrsta prispevkov osnovnošolskih otrok. Sledi rubrika posvečena ugankam in križankam ter navset, kako naj bi otroci pripravili zimsko hrano za ptice.

Posebno pozornost zasluži priloga »Galeba«. Gre za panoramični zemljevid tržaške pokrajine, na katerem so fotografski posnetki naših vasi in zaselkov. Učenci bi morali po nasvetu urednika napisati pod slikami imena vasi in zalpiti posamezne dele zemljevida, ki jih revija objavlja v posameznih številkah. Tokrat je ob-

dalje na 7. strani ■

—0—

»NAŠ KULTURNI TRENUTEK«

Tako se glasi naslov prireditve, ki bo v soboto, 17., in nedeljo, 18., v Števerjanu (Dom na Bukovju). Organizatorji sta KD Briški grič — Števerjan in Zveza slovenskih kulturnih društev. Prvi dan bo odprtje fotografske razstave Rafaela Podobnika. Predstavila jo bosta Janez Kavčič in Tomaž Pavšič. Nastopil bo Dekliški zbor »Alenka« iz Števerjana pod vodstvom Anke Černic. Naslednji dan (v nedeljo) bo osrednja proslava Dneva slovenske kulture. Slavnostni govornik bo Marij Čuk, nastopili pa bodo učenci osnovne šole Kojsko, plesna skupina osnovne šole Dobrovo, vokalna skupina z iste šole ter glasbena skupina »Briški grič«. V soboto se bo prireditev začela ob 20.30, naslednji dan pa ob 15.30.

TUDI TOKRAT ZAMUDNIKI!

Ze velikokrat smo govorili o slovenskem zamudništvu na področju umetnosti in kulture. O tej nerazveseljivi temi razmišljajo recenzenti tudi ob premieri Črnih mask Marija Kogoja v veliki dvorani Cankarjevega doma. Nobenega dvoma ni, da bi ta opera, ki je nastala pred več kot šestimi desetletji, bila odkritje tudi za zahtevno in kritično Evropo, če bi jo Evropa poznala. In kaj smo naredili za to, da bi omogočili Kogojevi mojstrovini prodor v širni svet? Nič... Obsežna partitura je še vedno v rokopisu in tako kot je brez redakcijskih popravkov ni primerna za natis. Številne slovenske kulturne institucije so usaj v preteklosti trošile denar iz proračuna za veliko manj pomembne projekte. Tudi privatizem in ideološka nestrpnost sta pripomo-

gli, da so ostale Črne maske v svetu domala neznane. Predstava v Cankarjevem domu je bila po sodbi kritikov neizenačena. Hvalijo zlasti koreografijo ameriškega gosta Marca Bogaertsja in kostume Bianke Adžić-Ursulov. Izmed pevcev je največ komplimentov požel gost iz Zagreba, baritonist Josip Lešaja, ki je v eni najtežjih vlog v svetovni operni literaturi blestel tako po igralski kakor tudi po glasbeni plati.

Režiser Ljubiša Ristić, strokovnjak za teatrske spektakle in zelo uspešen menažer, se kot interpret izjemno zahtevne glasbene in simbolne drame Leonide Andrejeve ni izkazal. Namesto, da bi se tej umetnini posvetil študiozno, se je zanesel na svoj posluš za improvizacijo.

Zarko Petan

Priročniki za potrebe slovenske šole

Šola le s težavo lovi spremembe v današnji družbi. Večkrat so šolske reforme neučinkovite, njeni programi ne ustrezajo potrebam, uvedene knjige so nepopolne, pomanjkljive ipd.

Slovenskim šolnikom, in verjetno tudi širši javnosti, so omenjeni problemi dobro znani, na slovenskih šolah pa je posebno občutena potreba po primernejših in sodobnejših učbenikih, saj so sedanji marsikdaj neuporabni ali preskromni.

Sestava in tiskanje novih pa terjata ne samo mnogo časa in razpoložljivih strokovnih sil, ampak tudi dolgotrajno premagovanje birokratskih ovir in iskanje finančnih sredstev, ki navadno odpovejo. Ob takih prilikah vsi hočemo, da bi bil bodoči učbenik čim popolnejši, čim bolj sodoben in širok, tako da večkrat posameznega avtorja ali skupino pobudnikov zasuje plaz moči. Zaradi omenjenih vzrokov, in tudi drugih, ne pride do izvedbe načrta, šolniki in študirajoča mladina pa ostajajo brez ustreznih učbenikov.

Na seji Sindikata slovenske šole, Tajništvo Gorica, ki je bila dne 5. t.m., je prof. A. Rupel iznesel zanimiv predlog. Praznine in vrzeli v uvedenih učbenikih bi lahko krili s priročniki oz. profesorjevimi zapiski, ki naj bi jih sestavila skupina ali sosvet predmetnih profesorjev v sodelovanju s Slovenskim raziskovalnim inštitutom SLORI, ki med drugim že vrsto let opazuje stanje in dinamiko našega šolstva. Zamisel je konkretna, saj si ne utvarja, da bi sosvet predmetnih profesorjev, ki so vsekakor strokovnjaki na svojem področju, izdelal trajne in dolgoročno načrtovane knjige, ampak da bi dal na svetlo le zapiske, zbrano gradivo oziroma priročnike, ki bi ob uvedenih učbenikih ustrezali današnjim potrebam.

Prof. A. Rupel, ki je bil pred kratkim sprejet v SSS kot polnopravni svetovalec, je nato opozoril prisotne, da bo letošnji DOSP (Dijaško obmejno srečanje Primorske) gostilo naše mesto, in sicer prvič v organizaciji italijanske šole. Ob tem moramo biti pozorni, da bomo kot Slovenci pri organizaciji obmejnega srečanja pritožni prisotni oz. da bomo skrbeli, da bo letošnji DOSP tudi navzven dvojezičen.

Na seji, ki jo je vodil predsednik sindikata prof. L. Devetak, so obravnavali še sledeče točke: 6. februarja je bilo sindikalno zborovanje za profesorje, na katerem je ravnatelj M. Sturman poročal o novem šolskem centru, tajnik sindikata prof. M. Vončina pa o nerazpisanih izrednih habilitacijskih izpitih za slovenske šolnike. Za učitelje se predvideva sindikalno zborovanje v mesecu marcu, vse slovensko učno in neučeno osebje pa bo zborovalo v mesecu aprilu; tedaj bo prisoten tudi prof. I. Santeusano.

24. januarja so se predstavniki SSS Tajništvo Gorica srečali s tržaškim tajništvom in vnesli popravke na šolskem področju zakonskemu osnutku Maccanico, v soboto 27. januarja pa so se o osnutku razgovarjali s senatorjem Stojanovič Spetičem.

V kratkem bodo razobešeni dvojezični letaki z vabilom za vpis v slovensko šolo v mestu Števerjanu, Sovodnjah, Doberdobu, Ronkah in Krminu.

SI

Beri - širi - podpiraj
»NOVI LIST«

LEV DETELA BRAL NA KOROŠKEM

Sredi decembra se je pisatelj Lev Detela mudil med slovenskimi rojaki na Koroškem. 13. decembra je v katoliškem domu prosvete Sodaltas v Tinjah bral iz svojega najnovejšega zgodovinskega romana »Stiska in sijaj slovenskega kneza«. Knjiga, v kateri je opisano pokristjanjevanje Slovencev v času zadnjega poganskega slovenskega kneza Boruta v 8. stoletju, je nedavno izšla pri celovski Mohorjevi založbi. V Tinjah je Detela prebral tudi nekaj svojih božičnih zgodb, rektor doma g. Jože Kopeinig pa je pisatelja na ljubezniv način predstavil občinstvu ob njegovi petdesetletnici. Dan zatem, 14. decembra, je Detela svojo knjigo o knezu Borutu predstavil tudi v farni dvorani v Šmihelu pri Pliberku. O knjigi pa je spregovoril navrh še na posebni tiskovni konferenci Mohorjeve založbe v Celovcu, o kateri sta poročala tudi celovski in ljubljanski radio. Tiskovne konference v Celovcu sta se med drugim udeležila univ. profesor dr. France Bernik, ki je uredil novo knjigo »Ivan Cankar in Mohorjeva«, ter dr. Peter Fister, avtor zanimive knjige »Arhitektura Zilje, Roža in Podjune«, ki je prav tako nedavno izšla pri Mohorjevi založbi v Celovcu.

—o—

O KOSOVU IN JUGOSLAVIJI V AMERIŠKEM SENATU

■ nadaljevanje z 2. strani

vekovih pravicah Organizacije Združenih narodov. Zato je predsednik ameriškega senatnega zunanjepolitičnega odbora tudi sam pozval jugoslovansko vlado, zlasti pa srbsko vodstvo, naj izpolni svoje obveznosti v skladu s sporazumi, katerih podpisnica je Jugoslavija, in naj ne zlorablja etničnih napetosti za doseg lastnih političnih prednosti.

Zapis o reviji »Prijatelj«

Slovenski lazaristi že 22 let izdajajo revijo »Prijatelj«, ki lahko po vsebini zanima širok krog bralcev in ne le tiste, ki so bolni, ali kako drugače prizadeti. V listu bo vsakdo našel veliko duhovne hrane. Take so že misli, ki jih list objavlja na prvih straneh in jih je za časa svojega kratkega papeževanja povedal papež Janez Pavel I. Papež Luciani poudarja, veliko moč ljubezni, ki lahko premaga tudi največje ovire. Uredništvo »Prijatelja« se je odločilo, da bo letos v vseh številkah objavljalo odlomke Slomškovih del in tako predstavilo njegov lik. Prav gotovo gre za dobro izbiro, saj Slovenci sicer veliko govorimo o Slomšku, bolj malo pa vemo o tem, kaj je ta svetniški kandidat delal in učil.

Jezuit in zdravnik dr. Šef nadaljuje z objavljanjem razprave o zdravilni moči zakramentov, o kateri navadno le malokdaj slišimo. Sledi vrsta poročil o delovanju raznih župnijskih skupin

in organizacij po Sloveniji. V tem smislu list med drugim svetuje, naj bi vsaka župnija imela skupino ljudi, ki bi skrbela za obiskovanje bolnikov. Na naslednjih straneh revija predstavlja multiplo sklerozo, se pravi bolezen, ki prizadene centralno živčevje, to je možgane in hrbtenjačo, s tem pa človekovo zmožnost nadzorovanja gibanja, gledanja, govora in tudi drugih telesnih funkcij. Gre za hudo in malo poznano bolezen, ki pa žal ni redka.

Revija na naslednjih straneh objavlja pogovore s prizadetimi, ki so dragocena pričevanja o življenjskih izkušnjah in trpljenju teh ljudi. Nadalje pa najdemo v listu »Prijatelj« še vrsto člankov, zapisov in razmišljanj ter utrinkov iz misijonov, ki lahko zanimajo marsikoga. Na zadnjih straneh platnice revija predstavlja mučenca, svetega Boštjana, ki velja za enega velikih priprošnjikov za zdravje.

UPADA ŠTEVILO PREBIVALCEV

V Nadiških dolinah po zadnjih podatkih živi 7.270 ljudi. V primerjavi s številom, ki so ga zabeležili ob ljudskem štetju leta 1981, je število prebivalcev padlo za 713 enot. Edino v špeterski občini so zabeležili rahel porast števila prebivalstva, kar gre pripisati dejstvu, da je v tej občini nekaj novih delovnih mest in da je tu industrijska cona.

V občini Dreka, ki šteje 259 prebivalcev, v minulem letu ni bilo rojstev. Tudi leta 1988 se ni rodil noben otrok. V občini

Podbonesec, ki šteje 1562 prebivalcev, pa so se lani rodili trije otroci, kar predstavlja zgodovinski minimum za to občino.

—o—

IZŠLA JE PETA ŠTEVILKA »GALEBA«

■ nadaljevanje s 6. strani

javljen tisti del zemljevida, na katerem so prikazane vasi od Križa do Cola in del Opčin.

Naj za konec še omenimo, da »Galeba« vabi učence, naj se udeležijo natečaja za nove naslovnice v šolskem letu 1990-91. Uredništvo vabi, naj učenci, ki nameravajo sodelovati, pošljejo naslovnice na temo »simpatični obrazi«.

JOŽKO ŠAVLI

Zlatorog slovenski simbol

XIII.

Zgodbo o čudežnem zelišču povzemajo torej antični pisatelji drug od drugega. In neredko kdo tudi kaj nrida. Tako npr. rimski vojaški zdravnik *Dioskurid*, ki je v prvem stoletju napisal delo »De materia medica« (III, 34), navaja mdr., da sok diptama, če se pije z vinom pomešan, pomaga zoper pik strupenih živali. ponavlja nadalje tudi Aristotelovo zgodbo o diptamu in navaja, da pomaga tudi pri porodu. Podobno tudi Plinij. — V drugem stoletju govori o tej čudežni roži ponovno *Elian* v svoji »Varia historia« (I, 10). Že na pragu srednjega veka, to je v 6. stol., na tudi *Izidor Seviljski* v etimologijah (XVII 9. 29). Zatem pa pride ta motiv v prisposode srednjeveških piscev.

Vendar pa antični pisatelji, ki poročajo o diptamu, te čudežne rastline sploh niso videli. Dejansko je tudi niso mogli, tako da bi lahko preverili njen učinek, saj takšna čudežna zel, ki bi obstreljenim kozam izločala strelice iz telesa, sploh ne obstaja. Po njihovih številnih opisih se sodi danes, da bi tej zeli ustrezal tkm. pravi *diptam* na Kreti, to je »*Origanum Dictamnus*«. Bil pa je že takrat zelo redek, zato naj bi namesto njega vse bolj uporabljali *beli*

diptam oz. »*Dictamnus Albus*«, ki da ima iste lastnosti. Kljub temu pa so vsa prizadevanja za tem, da bi vrsto natančno določili, ostala brez uspeha. Razumljivo, ker takšne rastline ni.

Čudežno zelišče je ostajalo torej slej ko prej mistična roža. In prav ta mistika je bila tako za antični svet kakor tudi za srednjeveškega preveč pomembna, da bi čudežna, ali že kar čudodelna roža šla lahko v pozabo. Antični pisatelji jo sicer še skušajo opisovati kot naravno rožo, toda že *Plinij* jo v svoji »*Naturalis historia*« (XXV, 92) postavi, ne več v zvezo z divjimi kozami, temveč v zvezo z jelenom. Torej s sončno živaljo pri Rimljanih, ki v naravnem kozorogu pač niso videli sončnega simbola. Čudežna roža se v tem primeru prvič pojavi ob jelenu.

V krog rastlin, ki bi po svojih lastnostih ustrezala diptamu, pa je prav *Plinij* pritegnil še novo vrsto, in sicer *polaj* (*Pulegium*), ki naj bi imel po opisovanju iste lastnosti. 42) To rastlino so potem istovetili z vrsto »*Mentha Pulegium*«. V slovenem na to vrsto, na polaj, se nanašajo kasnejše srednjeveške primerjave, ki se nadaljujejo tudi še v novi vek. Tudi slovenski pridigar o. Rogerij je napisal zbirko pri-

dig z imenom »*Palmarium empyreum*« (prva izdaja: Celovec 1731, druga izdaja: Ljubljana 1734), v kateri ponavlja zgodbo o lovu na jelena in o čudežni roži: *Louci obstrelijo jelena, ki se zateče v gore, kjer použije zelišče »dictamnus« ali ta divji polaj ...* Isto prisposodo navaja tudi pridigar Janez Svetokriški, dodajajoč k temu še nauk: »... s katerim stori, da strel iz rane ven pade; tedaj tudi mi ranjeni s strelom te kuge težimo k spovedi in pokori, da ne homo pomrli.« — In prav v tem času pritegnemo v krog čudežnega diptama še *iesén* (*Fraxinella*). V ljudskem zdravilstvu je veljal, kakor že mistični diptam, kot sredstvo proti kačjemu piku. Zato so ga imeli v prodaji po lekarnah kot diptamov ali jesenov koren (*Radix Dictamni sive Fraxinellae*). — Vendar je *iesén* v ljudskem verovanju zdravilna zel že po starem izročilu. Verjetno so ga kot simbol zdravja imeli že od nekdaj, in zato stavliali njegove veje na obe strani cerkvenih vrat ob svomladanskih praznikih in na božičnih neteh: npr. na Tolminskem. — Prisposoba čudežne rože pa je kot »*Rosa mistica*« prešla tudi na Marijo.

V slovenskem ljudskem izročilu ohranjena prisposoba o čudežni roži, kot jo srečamo v pripovedki o Zlatorogu, ie samostoi en motiv, in ni povzet iz srednjeveških krščanskih legend oz. prisposob, ki so nam ohranjene zlasti v pridigah. Te prisposobe so nanašale, kakor smo videli, na zgodbo o jelenu in polaju. V zgodbi o Zlatoro-

Samostojni nastop - še aktualen

■ nadaljevanje s 1. strani

nalne stranke in se priključili neki novi, skupni narodni slovenski listi — zlasti za kako večjo mestno občino. To ko vsi že vemo, da jim partijska disciplina prav gotovo ne bi dovolila take zanje pustolovske akcije ...

Slovenska enotnost v zamejstvu je lepa in idealna stvar. Idealnost pa še ni realnost. V današnji situaciji bi se verjetno taka enotnost na političnem področju težko uresničila. Pobuda sama na sebi je nedvomno zelo plemenita in hvalevredna in odgovarja ideji samostojnega nastopa Slovencev v Italiji. Verjetno pa je vsaj v sedanjih razmerah težko uresničljiva. Treba bo veliko časa, da pride tudi v slovenskem političnem življenju do »perestrojke« in »glasnosti«, da bodo vsi Slovenci nasploh začutili, da morajo v zamejski politiki biti predvsem Slovenci in ne vdani večinskim strankam in njihovim vsedržavnim vodstvom!

V času Prešernovih proslav lahko tudi mi zapojemo s pesnikom:

»Edinost, sreča, sprava
k nam naj nazaj se vrnejo!«

Duhovna enotnost zamejskih Slovencev, ki se je izkazala na mogočnih skupnih kulturnih proslavah v Gorici in Trstu, bo morda kasneje le privedla tudi do večje akcijske enotnosti na političnem področju.

Zato bo naš odgovor na v naslovu nekoliko izzivalno zastavljeno vprašanje lah-

ko le pozitiven. Samostojni nastop je še vedno naš cilj in zato ga tudi edina slovenska stranka v Italiji ne more in ne sme izdati; in niti starodavnega simbola lipove vejice, ki je tako včeraj do fašistične strahovlade in danes evropski združitvi naproti živo znamenje naše slovenske narodne samobitnosti!

a. b.

Papež o politiki

»Skrb za človeški napredek je sicer ena temeljnih nalog Cerkve, vendar mora ta skrb stati na drugem mestu, saj je oznanjevanje Kristusa in njegovo pričevanje temeljno poslanstvo Cerkve. Kdor misli, govori in deluje drugače, se zavzema za obliko klerikalizma, ki je danes odločno anahronistična«. Tako je dejal papež Janez Pavel II. v nagovoru na skupino sedemnajst brazilskih škofov, ki so prišli v Rim na obisk »ad limina«. Ob tej priložnosti vsak škof poroča o stanju v svoji škofiji.

Papež Janez Pavel II. je pristavil, kako so mu dobro znani velikanski problemi v Braziliji, kjer prihaja čedalje bolj do izraza velikanska razlika med Severom in Jugom, zato tudi razume skrb brazilskih škofov za človeški napredek v državi. Papež je opozoril, kako bi bilo silno nevarno, če bi se v prizadevanje za človeški napredek vključile ideologije, ki so tuje evangeljskemu oznanilu. Na koncu svojega govora je papež dejal, da je treba strogo ločiti med avtonomijo posvetne oblasti in avtonomijo duhovne oblasti, ki je nekaj povsem drugega.

Posojilo Jugoslaviji

Jugoslavija in Mednarodni denarni sklad sta dosegla načelen sporazum o novem posojilu 600 milijonov dolariev, ki naj bi ga Jugoslavija vrnila v poldrugem letu. O podrobnostih pogajanj je poročal v zvezni skupščini finančni minister Zekan. Pravo pogodbo bodo podpisali prihodnji mesec, prihodnji mesec pa bi morale tudi jugoslovanski parlament in upravni svet Denarnega sklada podpisati poseben memorandum, ki bo vseboval pogoje za posojilo in jamstva na podlagi gospodarske politike Markovičeve vlade.

Minister Zekan je poudaril, da sporazum odpira pot za pogajanja še z drugimi finančnimi ustanovami za doseg pomoči, ki naj omogoči izpeljavo gospodarske reforme.

O MANJŠINAH V BRUSLJU

V preteklih dneh je bila v Bruslju nova seja delovne skupine Evropskega urada za manj razširjene jezike, v kateri je Italije sodelujeta deželni tajnik Slovenske skupnosti, radijski časnikar Ivo Jevnik in deželni svetovalec Zelenih ter urednik videmske radijske postaje Onde Furlane Federico Rossi.

Skupina se ukvarja s potrebami manjšin na področju radia in televizije. Pripravljen je dokument o teh vprašanjih, ki ga bo Evropski urad posredoval evropskim oblastem, dala pa je tudi pobudo za evropsko konferenco o manjšinah in sredstvih množičnega obveščanja ter za ustanovitev združenja manjšinskih časnikarjev Evropske skupnosti.

gu pa se čudežno zelišče imenuje *triglavska roža*, to je povsem določena in znana rastlinska vrsta s strokovnim nazivom »Potentilla nitida«.

Še več! Za navedeno triglavsko rožo je v slovenskem ljudskem izročilu obstajalo tudi posebno ime *roža mogota*, ki je pomensko povsem istovetno s strokovnim latinskim. Tega imena nam ne omenja niti Dežman niti Baumbach v svojih zapisih o Zlatorogu, pa tudi Funtek, prevajalec Baumbachove pesnitve, kateremu je rastlinska imena za prevod poslal iz Gorice tamkajšnji profesor Erjavec, zapisovalec ljudskega izročila. Prvi, ki omenja čudežno rožo pod tem imenom, je zgodovinar S. Rutar (1892), ko v svoji zgodovini Goriške poroča, da se v ljudskem izročilu okoli Triglavah nahaja tudi pravljica o Zlatorogu: 43)

... To je pravljica o »zlatorogu«, snežnobelem kozlu z zlatimi rogovi, po katerih hrepeni vsak lovec, da si z njimi odpre zlate zaklade. Če zlatoroga zadene svinčenka, požene takoj iz njegovega pota, ki na tla pade, prečudna, lepo dišeča Triglavska roža (»roža mogota«), ki zlatoroga takoj ozdravi ...

In o zakladu v Bogatinu:

... To bi bilo tistemu drugače, kdor bi zlatoroga ustrelil in utrgal »rožo mogoto«. S to cvetko bi prišel do Bogatinovih zakladov ... (Vse zaklade v Bogatinu bo dobil otrok, ki bo ležal v zibeli, narejeni iz jelke, ki bo po 700 letih zrasla na opustošenem svetu pod Triglavom).

Iz tega poročila je razvidno, da je zgo-

dovinar S. Rutar zabeležil še pristne motive iz ljudske pripovedke o Zlatorogu, in sicer v Bohinju. Kakor že Baumbach pred njim, ki pa izvirnega imena »roža mogota« očitno ni mogel prenesti v svojo nemško pesnitev. Prav v tem času omenja »roža mogoto« tudi domači pisatelj J. Mencinger v svoji povesti Abadon, ki jo je prinašal ljubljanski Zvon (1893). O izvirnem nazivu za to rožo ne more biti torej nikakega dvoma.

Značilno je, da latinski strokovni naziv za triglavsko rožo, to je »Potentilla«, kakor že omenjeno, pomensko ustreza izrazu »mogota«, ki izhaja iz korena *mog-*. Ta besedni koren je praslovanski in ga najdemo tudi v cerkveno-slovanskem jeziku (Miklošič). Od tega tudi glagol »moči, morem« in pridevnik »mogočen«, starejše še »mogoten« (Pleteršnik, 1895). Naziv »roža mogota« pomeni torej tako rastlino, ki ima v sebi prekonaravno moč, vsemogočo rožo. 44)

Naj dodamo k temu še, da znani raziškovalec antičnega izročila Otto Keller (1887) za stari diptam ne navaja vrste »Oryanum dictamnium«, kakor na splošno velja, temveč eno izmed vrst mogote, in sicer »Potentilla speciosa«. 45) Ime »roža mogota« so poznali tudi v Trenti, vendar so z njo istovetili znamenito cvetko »scabiosa Trenta«, ki jo je bil znani Kugy toliko iskal in občudoval.

Jedro mita o čudežni roži in o sončni živali je v pripovedki o Zlatorogu mnogo nadrobneje in bolj pristno ohranjeno, kakor pa v zapisih grških in latinskih pisa-

teljev. Zato ni misliti na to, da je ljudstvo pod Triglavom svojo pripovedko od njih prevzelo. Gre očitno za predantično, indoevropsko izročilo mitov, ki so se v teh predelih ohranili v dokaj izvirni podobi. Takšen primer je tudi zgodba o Belinu, ohranjena v Kobariškem kotu. Božanstvo Belin je bilo karnijsko in noriško, in med rimskimi božanstvi ne nastopa.

Upoštevajoč prvotno počelo indoevropskih mitov, ki predočajo spojitev prvin neba in zemlje, iz česar se poraja rodovitnost in s tem življenje, to je, da zemlja razodene svoje bogastvo, se nam pripovedka o Zlatorogu pokaže kot skladna celota. Najsi odpirajo pot do zakladov v Bogatinu zlati rogovi ali pa roža mogota, po bohinjškem izročilu, v vsakem primeru se srečajo prvine neba oz. sonca s prvinami zemlje in s tem je odprta pot do njenega bogastva. Čudežna roža odpira pot do zemeljskih zakladov tudi po nemškem ljudskem izročilu, 46) kakor omenja v svojem poročilu o čarobnih zeliščih J. Tušek. Tudi ta okoliščina kaže torej na starejše, na indoevropsko izročilo.

(Dalje)

42) J. Glonar, itm., str. 57-85

43) S. Rutar: Poknežena grofija ... itm., str. 110
S. Rutar: Iz Bohinja čez Komno v Sočo, Slovenski narod 1893

44) J. Mahnič: Roža mogota, itm., str. 128

45) O. Keller: Tiere des classischen Altertums in kulturgeschichtlicher Beziehung, Innsbruck 1887, str. 39

46) J. Tušek: O čarovnih zeliščih, Slovenski glasnik, Celovec 1863, str. 120